

ΜΕΤΑΙΧΜΙΩ

Κώστας Ακρίβος

Πότε διάβολος
πότε άγγελος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

1

και με φως και με θάνατον ακαταπαύστως

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Από τα Άγραφα (α)

Ο ΠΡΟΠΑΠΠΟΣ ΜΟΥ ΜΗΤΡΟΣ (Δημήτρης) Αγραφιώτης γεννήθηκε στις 12 Ιανουαρίου του 1803 στο Πετρίλο ή Πετρίλια της ανατολικής Αργιθέας.

Επειδή από την παραμονή των Φώτων χιόνιζε ασταμάτητα και σε πολλά σπίτια το χιόνι είχε σκεπάσει ακόμα και τις στέγες, ο Γούλας χρειάστηκε τρεις ολόκληρες ώρες μέχρι να πάει στην άλλη άκρη του χωριού και να φέρει τη μαμή για να ξεγεννήσει τη γυναίκα του Βασιλίτσα.

Όπως γράφει το *Εγκυκλοπαιδικό Βιογραφικό Λεξικό Νεότερης Θεσσαλικής Ιστορίας*, αμέσως με το που ξεκίνησε η Επανάσταση του '21 ο νεαρός Μήτρος ακολούθησε το σώμα του Γεώργιου Καραϊσκάκη, ο οποίος τον πήρε στην προσωπική του φρουρά και λίγο καιρό μετά του εμπιστεύτηκε το ταμείο του. Τα χρόνια που ακολούθησαν ο Μήτρος έλαβε μέρος σε πολλές μάχες: στο Βουνέσι, στην Παλαιομούχα, στο Λεοντίτιο, στη Νεβρόπολη, στον Σοβολάκο, στο Κερατσίνι, στο Χαϊδάρι, στην Αράχοβα και, τέλος, στην πολιορκία της Ακρόπολης. Στις 22 Απριλίου 1827 ο Καραϊσκάκης πυροβολήθηκε στο Φάληρο και πέθανε μερικές ώρες αργότερα, τα χαράματα

της ονομαστικής του εορτής. Λίγο προτού ξεψυχήσει, υπαγόρευσε τη διαθήκη του, ορίζοντας ως έναν από τους εκτελεστές της και τον Μήτηρο Αγραφιώτη.

Απ' όλα αυτά, βέβαια, τίποτα δεν μπορούσε να διανοηθεί ή έστω να φανταστεί η Βασιλίτσα εκείνες τις ώρες της γέννας. Η χαρά της ωστόσο ήταν πολύ μεγάλη μόλις η μαμή της ανήγγειλε ότι απέκτησε γιο – αγόρι ύστερα από τέσσερις κόρες. Κι αφού πρώτα ψέλλισε την ευχή που συνηθιζόταν εκείνα τα χρόνια να δίνει κάθε μάνα στο πρώτο αρσενικό της: «Να γίνεις Κλέφτης στ' Αγραφα κι αρματολός στον Βάλτο», την επόμενη στιγμή έκανε, κρυφά και σιωπηρά, μια δεύτερη ευχή: το παιδί όταν μεγαλώσει να γίνει ίδιο κι όμοιο σε ομορφιά και παλικάριά με τον πατέρα του. Τον κανονικό του πατέρα.

Άπαρτα βουνά

ΑΠ' ΟΣΟ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΘΥΜΗΘΟΥΝ, και για πολλά χρόνια αργότερα διηγούνταν οι γεροντότεροι στο Πετρίλο, ο χειμώνας του 1803 ήταν πολύ βαρύς και τράβηξε μέχρι αργά· έφτασε το καλοκαίρι και το χιόνι ακόμη δεν είχε λιώσει στα γύρω βουνά.

Αυτός άλλωστε, η βαρυχειμωνιά, ήταν ένας από τους λόγους στους οποίους τα Άγραφα χρωστούσαν την ελευθερία τους. Λαβύρινθος από βουνοκορφές, δύσβατα διάσελα, φαράγγια και γκρεμοί, ρουμάνια σκοτεινά κι απάτητα λαγκάδια, σπηλιές όπου μόνιαζαν αγρίμια λιμασμένα, αδιάβατοι χείμαρροι, αφρισμένα ποτάμια και επίφοβα πέτρινα γεφύρια: αυτή η γη των Αγράφων. Το ίδιο και όσοι την κατοικούσαν. Απόγονοι των αρχαίων Αθαμάνων και Δολόπων, από πολύ νωρίς φανέρωσαν τον ανυπότακτο και αδούλωτο χαρακτήρα τους. Το 279 π.Χ. απέκρουσαν νικηφόρα τα άγρια γαλατικά στίφη του Βρέννου, στα πρώτα χρόνια του Βυζαντίου έδειξαν ανυπακοή να καταγραφούν στους φορολογικούς καταλόγους του κράτους, ενώ την εποχή της Εικονομαχίας σκότωσαν τους απεσταλμένους του Κωνσταντίνου Ε΄

του Κοπρώνυμου που είχαν σταλεί να ελέγξουν αν συμμορφώθηκαν με την αφαίρεση των εικόνων από τις εκκλησίες τους, με αποτέλεσμα –έτσι θυλείται– να εξοργιστεί ο αυτοκράτορας και να διατάξει η εν λόγω ορεινή περιοχή να διαγραφεί από τους χάρτες της αυτοκρατορίας – εξού και η ονομασία Άγραφα.

Όταν ήρθαν οι Τούρκοι, μπορεί στην αρχή να τους έκαναν ζάφτι και να τους καταχώρισαν στα κατάστιχα –«Απογραφή 1454-’55. VILAETI-I AGRAFA, Karge-i Petril ma mahalllat (Βιλαέτι Αγράφων, Χωριό Πετρίλο και συνοικισμοί): Οικογένειες χριστιανικές 289, ανύπαντροι 22, χήρες 12, φόρος 6.652 άσπρα»–, όμως γρήγορα έκριναν ασύμφορη την εγκατάσταση στρατιωτικής φρουράς. Ήδη από τα χρόνια του Μουράτ Β΄ (1421) τα Άγραφα είχαν γίνει αρματολίκι, που περιλάμβανε πέντε «κόλια» (αρματολίτικες υποδιαίρεσεις): Ρεντίνα, Κούτσουρο, Νεβρόπολη, Φανάρι (Σιάμ), Πετρίλο (Ορτά). Την εποχή που βασίλευε ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής υπογράφηκε, στις 10 Μαΐου 1525, η συνθήκη του Ταμασίου, ανάμεσα στον Βεγλέρ μπέη της Λάρισας και στους προεστούς των Αγράφων. Σύμφωνα με αυτή τη συνθήκη, τα Άγραφα κηρύσσονταν αυτόνομα, καμία τουρκική φρουρά ή οικογένεια δεν θα έμενε εδώ, με εξαίρεση το Φανάρι, και οι κάτοικοι θα ζούσαν ελεύθεροι, έχοντας μοναδική υποχρέωση να πληρώνουν πενήντα χιλιάδες γρόσια κάθε χρόνο στον σουλτάνο.

Τέκνο των Αγράφων και ο Καραϊσκάκης. Μόνο που η ζωή του δεν ήταν όπως των άλλων ανθρώπων. Οι γερακαετοί, τα διπλοσάινα, οι λύκοι, οι χιονοψάλτες, τα βραχοκικνίεζα, οι

πυρροκότσυφες, οι λαφιάτες, οι κούκοι και τα αηδόνια οι πιο κοντινοί συγγενείς του, καθώς σχεδόν όλα τα νεανικά του χρόνια τα πέρασε ροβολώντας, πότε κυνηγημένος και πότε κυνηγώντας ο ίδιος Τούρκους ή ομόθρησκους αντιπάλους, πάνω στα αγραφιώτικα βουνά.